

sed supra candelabz quoniam si habemus bonaz
intencionē non debemus abscontere sed bonum
opus alijs in lumē et exemplū maifestare. **Q**por
ter eum etiā habere arcaz que dicit ab arcendo.
Arca ergo potē dici disciplina vel regularis vita
per quā crimina a nobis arcent. In arca autē sunt
virga tabula et manna quia in regulari vita de
bet esse virga correctionis vt caro castiget et
tabula dilectionis vt de9 diligat. In tabulis em̄
scripta sunt mandata que p̄tinent ad dilectōez
del. **D**ebet etiā ibi esse manna diuine p̄libacōnis
vt q̄z suauis est deus gustemus et videamus qz
bona ē negociacō ei9 iuxta illd puer. de ml̄eri
forti gustauit et vidit qz bona est. **V**t ergo tē
plum dei simus habeam9 in nobis altare p̄ obla
cionē ne appareamus in ōspectu dei vacui iuxta
illud eccl̄. **N**on apparebis in cōspectu dei tui va
cuus. **M**ensam p̄ refectōez ne deficiamus i via
quasi ieiunij iuxta illud euāgelij. **S**i dimiserim9
eos ieiunos deficiet in via. **C**andelabz p̄ bonaz
opacionem ne simus ociosi iuxta eccl̄. **M**ultā ma
liciaz docuit ociositas. **A**rcā ne simus quasi filij
belial. i. absqz iugo indisciplinati. disciplina em̄
necessaria est iuxta illud ps̄. **A**pl̄ēdite discipli
nam ne q̄ndo irascatur dominus et c. **D**e hijs etiā
et alijs ornāntis in se. ti. dicit. **H**oc altare ille
edificat qui cor suū vera hūilitate alijsqz virtuti
bus exornat. **V**n̄ greḡ. **Q**ui virtutes sine hūi
litate ōgregat q̄si qui puluerē in v̄tum portat.
Per altare em̄ cor n̄m̄ intelligit vt dicitur vbi
de altaris dedicacōne ageit qd̄ est in medio cor
poris sic altare i medio ecclesie. **D**e altari iubeit
a domino in leuitico. **I**gnis in altari meo semp
ardebit. **I**gnis est caritas altare est cor m̄dū.
Ignis semp̄ ardebit in altari qz caritas semp̄ fer
uebit in corde n̄ro. **V**n̄ salomō in canticis canti
corum. **A**que multe nō possunt extinguere cari
tatē. **Q**uia em̄ semp̄ ardet extingui nō pot̄. **V**os
ergo scdm̄ ap̄l̄etam agite diē leticie in ōfreque
tacōnibus seu in ōtensis vsqz ad cornu altaris
quia reliquie cogitacōnū diem festū agent tibi
De hac ap̄l̄us. **E**xcellenciorē viam nobis demō
strat excellenciorē viā dixit caritatē quia ipsa
est sup̄ omnes virtutes et quicūqz ipsam habet
omnes virtutes habet. **H**oc est verbū abbreviatū
qd̄ facit domin9 sup̄ terrā qz adeo breue est vt
d̄ cat̄ habe caritatē et fac quicquid vis. **E**x his
nāqz duobus mābātis tota lex p̄bet et ap̄l̄etē
Vel p̄ altare vniuscuiusqz animaz intelligimus
que edificat d̄no ex lapidib9 viuis. scz ex virtu
tib9 varijs et diuersis. **P**orro im̄tēxam̄ alba
quibus operit altare carnē siue humanitatē sal
uatoris designant. que multo labore candidant
sic et xp̄i caro ex terra. i. ex maria orta p̄ multas
tribulaciones ad resurrectionē et candorē et le
ticiā immortalitatis puenit. de qua filius exul
tat patri dicens. **C**oncidisti faccū meū et circū
dixisti me leticia. **A**ltare ergo vestiri est animā
immortali et incorruptibili corpe coniungi.
Rursus albis et m̄dis p̄nīs operit altare q̄nto

edz m̄dis bonis operib9 adornat. **V**n̄de ap̄c̄.
lij. **V**estim̄tis albis iduaris. ne appareat ōfusio
nubilitatis tue. **E**t salomon. **O**mn̄i tempe vestimē
ta tua sine candida idest opa tua sine m̄ba. **M**o
dicū em̄ p̄besset accedēti ad altare sumā digni
tatem et infimā vitaz habere. **V**n̄de berū. **M**on
struosa res est fides prima et vita p̄ma gradus
sumus et stat9 infim9 igens auctoritas et animi
instabilitas et c. **P**allia vero serica sup̄ altare
posita sunt diuersoz virtutū ornāmēta quibus
anima decorata est. vestimēta quoqz quib9 alta
re ornat sunt sancti vt dicit in ti. sequēti. **P**inci
pium et finis misse fiūt in dextra parte altaris
medium in sinistra put in quarta parte sub ti. de
mueacōe sac̄. dicit. **A**ntiqui altaria ōcaua facile
bant. p̄pter illud qd̄ legit ezech. xliij. q̄ in alea
ri dei fossa erat et hoc scd̄z greḡ. ne holocausta
supposita v̄tus dispergeret. **D**icit etiā i. c. xl. qd̄
altare erat reflexū intrinsecus p̄ circuitū. **C**e
terū gradus quibus ad altare ascendit sp̄ualit̄
demōstrat ap̄l̄os et martires cristi quosqz eius
amore sāgumē suū fuderūt. sponsa in canticis
amoris vocat ascensū purpureū. **E**xprimunt qz
quindēcim virtutes que signant per quindēcim
gradus quibus ascendebat in templū salomōis
et a p̄l̄eta in quindēcim psalmis continue demō
stratur quas beatus vir ascensōes in corde suo
disposuit. **H**anc scalaz vidit iacob sumitas eius
celos tangebāt. **P**er hos grad9 competentē vir
tutū gradus intelliguntur quib9 ad altare idest
xp̄m ascendit iuxta illud ps̄. **E**t ambulabunt de
virtute in virtute. **E**t iob p̄ singulos grad9 me
os p̄nūciato illū. **L**egitur t̄m̄ in exo. **N**on ascen
des ad altare meū p̄ gradus ne reueletur rursū
tudo tua. nōdū em̄ forte antiqui femoralib9 v̄e
bant. **I**n oculo toletano cauet. qd̄ clericus causa
doloris in alteri9 p̄niciē altare vel ymaginē ex
uens vestib9 v̄l lugubri veste vel spinis recm̄
gēs vel eccl̄ie lumina extinguēs deponat. **S**ed
si eccl̄ia sua iure suo in debite spoliat hoc causa
memoris facere v̄l scdm̄ quosdā quemadmodū
et in die passionis d̄ni in signum tristicie altarfa
denudantur. qd̄ t̄m̄ hodie ōsiliū reprobat lug
dunē. **D**eniqz altaria que p̄ somnia et p̄ manes
quasi reuelacionis hominū ōstruuntur reproban
tur omnino.

De picturis cortinis et ornāntis ecclesie.

Pictura et ornānta in ecclesia sunt
lalcoz lectio et scripture. **V**n̄ greḡ.
Aliud est picturaz adorare. aliud per
picturaz historiaz quid sit adorandum
adhibere. **P**lam qd̄ legentibus hoc idest cer
nētibus p̄stat pictura quā in ipsa ignorātes vi
dent quid sequi debeant. in ipsa legūt qui literas
nesciūt. **S**ane caltel ignē adorāt et cogūt alios
idē facere alia ydola ōtrahentes. **P**aganū vero
ymagines seu yconias et ydola adorant qd̄ sar
raceni nō faciūt qui ymagines nec h̄re nec vite
re volūt. moti ex verbo illo. **N**ō facies tibi om̄ez
similitudinem eoz que in celo v̄l in terra vel in

aquis vel sub terra sūt exo. xx. c. Et ex alijs auctoritatibus que statim sequunt nos valde super hoc increpantes sed nos illas non adoramus nec eos appellamus nec spem salutis in eos ponimus quia hoc esset ydolatrare. sed ab memoria et recordatione reorum oli gestarum eos venerant. Vnde ysus. Effigie xpi qui trāsitus p̄nus honora. Non tū effigiem sed q̄ designat adora. Esse teū rōne caret cui cōtulit esse. Materialis lapis effigiale manus. Nec deus est nec homo p̄ns q̄z cernis ymago. Sed deus est et hō quem sacra figurat ymago. Greci etiā vtunt ymaginib⁹ pingētes illas vt dicitur solū ab umbilico sup̄ et nō inferius vt om̄is stulte cogitacōis occasio tollerant. nullas etiā faciunt sculptilē ymaginē pro eo q̄ legit exo. xx. c. Nō facies sculptile neq̄ ymagines. Itē leuitic. xxvj. c. Non facietis ydolu neq̄ sculptile. Itē deutero. iiii. c. Ne forte decepti factis vobis sculptam similitudinē. Itē non facietis vobis deos aureos et argenteos. Itē p̄pheta Simulacra genitū argentū et aurū opa manuum hominū Similes illis fiāt qui faciūt ea et om̄es qui ofidūt in eis. Confundant om̄es qui adorant sculpti et qui glo. in sim. suis. Item moyses ait populo israhel. Ne forte errore decept⁹ adores ea que creauit dñs deus tuus. Hinc etiā est q̄ serpēte enēū que moyses erexerat ezechias rex confregit q̄ ppl⁹ us illi contra legis preceptum thuris adolebat incensū. Ex his autē et similibus auctoritatibus reprobat n̄mius ymaginū vs⁹. Ait em̄ apl⁹ us. j. corinth. Scimus em̄ quia ydolu nihil est in mūdo et nullus deus nisi vn⁹. Possent nanq̄ simplices et infirmi p̄ nimium et indiseretū vsū facile ad ydolatriā trahi. Vnde sapie. xxiii. c. Idolis nacionum non erit respectus qm̄ creature dei in obitu facte sunt et in tentacione anime hominū et in museipulam pedib⁹ insipientium. Moderate vero vti picturis ad representandū mala vitanda et bona imitanda representabile nō est. Vnde dñs ad ezech. Ingredere et v. de abhominatōes pessimas quas isti faciūt et ingressus vidit omnē similitudinē reptiliū et animalium et abhominatōes et yniuersa ydola dom⁹ israhel depicta in pariete. Mempe greḡ. hoc ex ponēs in pastozali li. ij. c. xx. dicit. Quam exteriorum rerū intrinsecus spēs attrahunt quasi in corde depingit quicquid fictis ymaginibus beliterādo cogitat. Rursus ad eundē ezechielē dicitur. Sume tibi laterē et ponēs eū corā te et describes in eo ciuitatē hierusalē. ei autē q̄ dicitū est q̄ ymagines sūt laicorū s̄e obuiat illud euāgelij. Patēt inquit moysē et p̄phetas audiāt eos. de hoc etiā dicit in quarta pte sub quarta p̄cula canonis sup verbo seruitutis cōcilium agatxñ. imbitet picturas in ecclesijs fieri et quod colit et adorat in parietibus depingi. Sed greḡ. dicit q̄ picturas nō licet frāgere ea occasione q̄ adorari non debent pictura nanq̄ plus videt mouere animū qm̄ scriptura. per picturā quidez res gesta ante oculos ponit quasi in p̄nti gerit vteatur. sed per

scripturam res gesta quasi p̄ auditū qui minus animū mouet ad memoriā reuocat. Hinc etiā ē q̄ in ecclesia non tantam reuerenciā exhibemus libris quantā ymaginibus et picturis. Pictura rū siue ymaginū alie sunt supra ecclesiā vt galus vel aquila. alie extra ecclesiā scz foris i fronte ecclesie. vt bos et leo. alie intra vt icone statue et diuersa picturarū et sculpturarū genera que vel in vestibulis vel in parietibus vel in vteralibus de pigunt. de quoz aliquib⁹ s̄ tractatu de ecclesia dicitū ē. q̄ a tabnaculo moysi tēplo salomōis scriptū ē. Sculptit em̄ moyses sculptit pinxit et salomon et parietas celaturis et picturis ornauit. Sciendum autē est q̄ saluatoris ymago tribus modis oueniencius in ecclesia tepingit vitz aut vt residens in throno aut vt p̄tens in crucis patibulo. aut vt residens i m̄ris gremio qz vero Jo. bap. xpm̄ digito demōstrauit dicens Ecce agnus dei. iteo quidam tepingebāt cristū sub specie agni. qz tamē ymbra transiit et xps verus est homo dicit adrianus papa. q̄ ip̄us in forma humana tepigere debemus. Illō em̄ agn⁹ dei in cruce principaliter tepingi debet. sed hōie tepicto nō obest agnū in parte inferiori vel posteriori tepingi cum ip̄e sit verus agn⁹ qui tollit peccata mūdi. His q̄tē et alijs diuersis modis saluatoris ymago tepingit p̄pter diuersas significatiōes. Nam picta in p̄sepio rememorat natiuitatē. tepicta i matris gremio puerilē et atēz picta vel sculpta in cruce passionē et quādoqz in ip̄a sol et luna quasi eclipsim p̄tēcia tepinguntur. Tepicta vero in scalaz ascensu ascensionēz picta vt residens in throno seu i sollo excelso p̄sentē im̄dicat potēciā et potestātē. quasi diceret data est ei om̄is potestas i celo et in terra iuxta illud. Vbi dñm sedentē. s. s. e. zē. itest dei filium sup angelos regnantē iuxta illud. Qui sedes sup cherubim. quādoqz vero tepingit sicut viderunt eum moyses et aaron nadab et abin scz sup montem et sub pedibus eius quasi opus sap b̄ricuz et quasi celum serenū. Et quoniā sicut ait lucas Tunc videbunt filiū hominis venientē in nube cum potēcia magna et maiestate. iteo ei quādoqz circumcircapungūt angeli qui ei semp seruiunt et assistūt. et tepingunt cum v̄alis secundum isa. di. Seraphim stabant iuxta illud sex ale vni et sex ale alteri. duabus volabāt facie eius duabus pedes et duabus volabant. Tepingūt etiā angeli tanq̄z in etate iuuenili florentes nūquam em̄ senescūt. quādoqz etiā circumpungūt archangelus michahel draconē supeditās iuxta illud. Jo. factū est p̄liū in celo. michahel cū dracōe pugnabat que pugna est dissidiū angeloz confirmacio bonoz. et ruina maloz. aut in p̄senti ecclesia p̄secucio fidelium. Quādoqz etiā circumpungūt vigintiquatuor seniores scdum visionem ip̄ius iohannis i vestibulis albis et coronis aureis. p̄ quos significant veteris et noue legis doctores. qui sunt duodecim p̄pter fidem trinitatis quam annūciant per quatuor climata

m'ndi. aut vi g'nti quatuor p'p'at d'p'ra et obser-
 uancia euangelistarū. si lampades addunt dona
 spiritus facti respiciantur si mare vitreū bap-
 tus inuitur. Quādoq; eiaz circumpingunt
 quatuor alia secundum visionem ezechielis et e. ul-
 dem iohānis. facies hominis et facies leōis a dex-
 tris. facies bouis a sinistris. et facies aquile de
 super ipos quatuor. hij sunt quatuor euāgeliste
 Vnde pinguntur cum libris in pedibus. quia que
 verbis et scriptura docuerūt mente et ope com-
 pleuerūt. **M**attheus figuram sortitur humanā
Marcus figuram tenet leonis. hij ponunt a dex-
 tris. quia cristi natiuitas et resurrectio fuerunt
 omnium leticia generalis. Vnde in ps. Et ad ma-
 tutinum leticia. **L**ucas vero vitulus est. eo qd a
 zacharia sacerdote meliorauit et xpi passionem et
 hostiaz sp'alius pertractauit. Vitulus quod est
 animal sacerdotum sacrificijs aptum. oparatur
 etiā vitulo ppter duo cornua quasi duo oīnēs
 testamēta et ppter quatuor pedes vngulas qua-
 si quatuor euangelistarū sententias. Per hunc
 quoq; figuratur xps qui fuit p nobis vitulus
 imolatus ideoq; ponit a sinistris. quia mors xpi
 fuit apl'is tristis. De hoc et qualiter beatus mar-
 cus pmgi debet in septima pte sub ti. de euange-
 listis dicit. **J**ohannes aut figurā habet aquile
 quoniam ad excelsa peruolans ait. In principio
 erat verbū. Idic quoq; significat xpm cuius iu-
 uentus vt aquila renouat. quia resurgēs a mor-
 tuis floret et in celū ingreditur. hic tamen non
 iuxta sed fuisse tepingit. quoniam ascensionem
 designat et verbū apud eum pnuiciat. Sed cū
 qdlibet ipoz animalium haberet quatuor facies
 et quatuor alas qualiter possent tepingi dicit
 in septima pte sub ti. de euangelistis vbi eiaz
 lacus de hoc agitur. Quādoq; eiaz circūpin-
 guntur vel potius subpingunt apostoli qui fue-
 runt testes eius verbo et opere vsq; ad vltimum
 terre. et pinguntur crinēti qsi nazarei ideo san-
 cti. **L**ex em fuit nazared et vt a tpe sue separato
 nis a cōi vita hominū nouacula nō transiret sup
 caput eozū. pinguntur etiam qndoq; sub forma
 buocem ouium quia bitentes occisi sunt ppter
 dominū sed et buocem tribus israhel. Quādo
 q; sub forma buocem ouium tepinguntur. Quādo
 tamē plures vel pauciores oues circa sedē maie-
 statis pingunt. sed tunc aliud figurat iuxta illud
 mathei. xxv. e. in fine. cum venerit filiū hominis
 in maiestate sua tunc sedebit sup sedem maie-
 statis sue statuēs oues a dextris et edos a sinistris
Qualiter bartolomeus et andreas apl'i tepingi
 debent in septima pte sub eozū festis dicitur. Et
 aduerte quia patriarche et pphete pingunt cū
 rotulis in manibus. Quidā vero apl'i cū libris
 et quidam cum rotulis. **M**empe quia ate xpi ad-
 uentum fides figuratiue ostēdebatur. et quo ad
 multa in se implicata erat. ad quod ostendendū
 patriarche et pphete pingunt cum rotulis. per
 quos quasi quedā imperfecta cognitio designa-
 tur. Quia vero apostoli a cristo perfecte et dicit

sunt. ideo libris p quos designatur cōgrite per-
 fecta cognitio vti possunt. Sed quia quidā illo-
 rum quod biberunt ad doctrinā alioz in scrip-
 tis redigerunt. ideo illi congrue tanq; doctores
 cum libris in manibus tepingunt. sicut pau-
 lus euangeliste. petrus. iacobus. et iudas. **A**lij
 vero qui nihil stabile seu ab ecclesia approbatū
 scripserunt. non cum libris. sed cum rotulis. in
 signū sue p'dicacōis pingunt. Vnde apostolus
 ad eph. **D**ominus quosdā dedit apl'os. quosdam
 prophetas. alios euāgelistas. alios pastores et
 doctores in opus ministerij. Sed et diuina maie-
 stas tepingit quādoq; euz libro clauso in mani-
 bus quia nemo inuentus est dignus apire illuz
 nisi leo de tribu iuda. Et quādoq; cum libro ap-
 to vt in illo quisq; legat qd ipse est lux mundi et
 via veritas ac vita et liber vite. Quare aut pau-
 lus ad dexterā et petrus ad sinistrā saluatoris
 tepinguntur. dicitur in septima parte sub ti. de
 euangelistis. **J**ohannes vero baptista quādoq;
 tepingitur vt heremita. **M**artires cum aculeis
 vt **L**aurencius in craticula. **S**tephanus cū lapi-
 dibus et quādoq; cum palmis que victoriā sig-
 nāt iuxta illud. **I**ustus vt palma forebit. Et sic
 palma viret. sic eorum memoria feruet. **H**ic est
 qd qui de iherosolimis veniūt. palmas in manib9
 ferunt. in signum qd illi regi militariū qui ihero-
 solimis cum palmis honorifice receptus est. Et
 postmodū ibidem cum dyabolo pugnans victor
 extitit. et celi palacium cum angelis triūphans
 interdiuit. Vnde versus. **I**usti cum palma florea-
 bunt. et sicut stelle fulgebunt. **C**onfessores pin-
 gunt cum suis insignijs. vt episcopi mitra et ab-
 bates capuciati. et quādoq; cum lilijs que casti-
 tatem designāt. **D**octores cū libris in manibus
Virgines secundū euangelium cū lampadibus
Paulus cum libro et ense. euz libro. quia doctor
 siue ppter conuersionē suam. cum ense. qz miles
 Vnde versus. **M**icro furor pauli. liber est con-
 uersio sauli. **G**eneraliter autē sanctorū patrum
 ymagines quādoq; i parietib9 ecclesie. quādoq;
 in posteriori altaris tabula. quādoq; in vestib9
 sacris et alijs varijs locis pingunt vt illoz act9
 et sanctitatem iugiter non indisereta vel inutilia
 memoremur. Vnde in exo. diuina voce precipitur
 vt in aaroni pectore rōnale iudicij victis ligamē-
 tibus imprimatur. quatenus sacerdotale cor ne
 quaquam fluxe cogitationes possideant. sed ra-
 cio sola constringat. In quo etiaz rāionali vigi-
 lanter secundū greḡ. xij. patrlarcharū nomina
 describi iubentur. **V**ltē ascriptos patres semp
 in pectore ferre est antiquorum vitam sine in-
 missione cogitare. Tunc autē sacerdos irrepre-
 hensibiliter grabitur cum exempla patrum pre-
 cedentium indefinenter inueit. cum sanctorū ve-
 stigia sine cessationē considerat. et illicitas cogi-
 tacōnes tepimit ne extra oracōnis limitē cogi-
 tatiōis tendat. **C**onsiderandū quoq; est qd xpus
 semp coronatus tepingit. q. d. **E**grōmimi filij
 iherusalem et videte regē salomonē i dyademate

quod coronauit **pani** mater sua. **Fuit** enim **christus** coronatus tripliciter. **Primo** a matre corona misericordie in die conceptionis. **q̄** corona duplex est **pp̄**er naturalia et gratuita. **ideoq̄** et dyadema vocatur quod est duplex corona. **Secundo** a nouerca corona miserie in die passionis. **Tercio** a patre corona glorie in die resurrectionis. **Vñ** gloria et honore coronasti eum dñe. **Demum** coronabitur a familia corona potencie in die vltimie reuelacionis. **venit** em̄ cum senatoribus terre iudicans orbem terre in equitate. **Sic** et omnes sancti pinguntur coronati quasi diceret. **filij** iherusalem venite et videte martires cū coronis aureis quibus coronauit eos dominus. **Et** in libro sapiencie. **Iusti** accipiant regnū becoris et dyadema. **speciei** de manu domini. **Corona** aut̄ huius depingitur in forma scuti rotundi. quia facti be protectione diuina fruuntur. **Vnde** cantant gratulabundi. **Domine** vt scuto bone voluntatis tue coronasti nos. **Vruntamen** christi corona p̄ crucis figurā a sanctorum coronis distinguitur quia per crucis vexillum sibi carnis glorificationem et nobis meruit a captiuitate liberationem et vite fruicionem. **Cum** vero aliquis prelatus aut sanctus viuens pingit nō in formā scuti rotundi. sed quadratā. **corona** ipsa depingitur. vt q̄ tuoz cardinalibus virtuelibus vigere monstratur p̄dūt in legenda beati gregozij habetur. **Rursum** quandoq̄ in ecclesijs parabisus depingitur. vt aspicientes ad delectacionem premiozū alliciat. **Et** quandoq̄ infernū vt eoz a formidine penarum deterreat. **Quandoq̄** flores et arbores cum fructibus ad representandum fructus bonozum operum ex virtutum radicibus p̄deuiciū. **Picturarum** autem varietas virtutum varietatem designat. **Alij** enim datur per spiritum sermo sapiencie. **alij** sciencie. **virtutes** vero in mulieris specie depinguntur. quia mulcent et nutriunt. **Rursum** per celaturas que et laquearia nominantur que sunt ad decozem domus simpliciores xpi famuli intelliguntur qui ecclesiam nō doctrina. sed solis virtutibus ornant. **Ceterum** sculpture p̄mientes be parietibus egredientes esse videtur. quia cum virtutes fidelibus in tantam consuetudinem deueniunt vt eis naturaliter insite videantur multipharijs earum operationibus exercentur. **Synagoga** vero qualiter depingitur dicitur in quarta parte sub titulo. **be reuerencia.** **Qualiter** pallez romanozū pontificū pingat in tercia pte sub ti. **be palles** dicitur. **An** hus vero et duodecim signa et menses qualiter depingant. dicit in principio. **vij.** partis et vbi de mense ageat. **Sed** et diuerse historie tam noui q̄ veteris testamēti p̄ voluntate pictozū depingunt. **Nam** pictozibus atq̄ poetis quelibet auendi semper fuit equa potestas. **Pozro** ornantia ecclesie in tribus consistunt scz in ornatu ecclesie choziz. **alaris.** **Ornatus** ecclesie consistit in cortinis et auleis. **palleis** sericis. **purpureis** et similibus. **Ornat** choziz. **tozalib.** **capetis** substratozija.

et bancalib. **tozalija** sūt p̄ni in choro pententes a dorso clericorum. **Substratozija** que pedibus substernunt. **Capeta** etiā sūt p̄ni qui pedibus substernuntur quasi stracio pedum. **et** precipue pedibus episcopozū. qui mundana pedibus calcare debent. **Bancalia** sunt panni qui super sedes vel bancas in choro ponuntur. **Altaris** vero ornatus consistit in caplis. **et** palleis. **philaterijs** et candelabris. **merucibus.** **in** aurifrisio. **in** vexillis in codicibus. **in** velaminibus. **et** in cortinis. **Et** nota q̄ capsula in qua hostie consecrate seruantur significat corp̄ virginis gloriose. **de** qua dicitur in psalmo. **Surge** domine in requiem tuam tu et archa san. **t.** que quandoq̄ est de ligno. **quandoq̄** de ebore candido. **quandoq̄** de argenteo. **quandoq̄** de auro. **et** quandoq̄ de cristallo. **et** secundum varias sue proprietates varias ipsius corporis xpi exprimit dignitates. **Rursum** capsula ipsa continet hostias siue consecratas siue non consecratas. **memoziam** designat humanam. **Orbet** namq̄ homo iugiter recordari acceptozum beneficiorum beneficiorum temporalium que per hostias nō consecratas quā spiritalium que per consecratas designantur. **q̄** figuratum est in vna in qua deus misit manna reponi. **quod** licet temporale esset p̄figurabat tamen istud nostrum sacrificiū spirituale precipiens vt esset memoriale sempiternū in futuras generaciones. **sicut** legitur in exo. **Capse** autem super altare q̄ est christus posite sunt apostoli et martires. **Palle** vero et vestes sunt confessores et virgines vel omnes sancti. **de** quibus ait propheta ad dominum. **Spis** sicut vestimēto vestieris. **Et** de hoc dicitur est titulo precedēt. **Aliud** autem est philaterium aliud philateria. **Philaterium** est cartula in qua decem precepta legis scribuntur. **huiusmodi** cartulaz solebant pharisei ante se in signum religionis portare. **Vnde** meua gelio. **Dilatant** philateria sua. **Et** dicitur philaterium a philare quod est custodire. **et** torat quod est lex. **Philateria** vero est vasculum de argento vel auro vel cristallo vel ebore et huiusmodi in quo sanctorum cineres vel reliquie recoduntur. **Cum** enim elidius fideles cinericios vocaret. **pro** eo quod cineres ipsos seruabant contra eius berisionem statutum fuit in ecclesia vt honorifice et in preciosis vasculis seruarentur. **q̄** nomen est comprehensum a philare quod est seruare et teron quod est extremitas. **quia** ibi aliquid de extremitate corporis sanctorum putatens vel digitus vel aliquid tale seruatur. **Super** altare etiam in quibusdam ecclesijs collocatur tateriaculū de quo sub titulo. **de** altari dicitur est. **In** cortinibus altaris duo sunt candelabra constituta ad signandum gaudium duozum populozum de christi natiuitate letancium que candelabra mediante filice faculas ferunt accensas. **Angelus** enim inquit pastoribus. **Annuncio** vobis gaudium magnum quod erit omni populo. **quia** natus est nobis hodie saluator mundi. **Hic** est verus ysaac qui ihsus interpretatur.

Lumen autem candelabri fides est populi. **M**ag ab iudaicum populum inquit propheta. Surge illuminare iherusalem. quia venit lumen tuum et gloria domini super te orta est. **A**d populum vero gentile dicit apostolus. Eratis aliquando tenebre. nunc autem lux in domino. **M**ag et in ortu christi noua stella magis apparuit secundum vaticinium balaam. **O**riet inquit stella ex iacob et confurget virga ex israhel. de hoc etiam dictum est in ti. de altari. **E**munctoria siue forcipis ad emungendum lignum. sicut verba diuina quibus litteras legis interpretamur. et lucem spiritus reuelamus iuxta illud. **V**etustissima vetera comeditis. et nouis superuenientibus vetera abicietis. **V**asa in quibus lignum emuncta extinguunt sicut corda fidelium que obseruanciam legalem ad litteram admittunt. **R**ursus forcipis quoque gemino tenere componitur ignis siue predicatorum qui nos consonis utriusque testamenti paginis instruunt. et moribus opponentes ad caritatem accedunt. **S**erua vero id est vasa equis amplitudinis in fundo et in ore ad calefaciendum facta. sicut illi doctores qui thesaurum cordis non celant sed ex eo proferunt noua et vetera. lucernam quoque non ponunt sub molo. sed super candelabrum. ut hi qui sunt in domo domini lumen et calorem accipiant spiritus sancti. **C**ruce quoque super altare ponenda est et eam intet tollit badius crucis. in quo recolitur. quia crucem de christi humeris sublatam tulit symon cireneus. **I**nter duo candelabra cruce in altari media collocatur. quoniam inter duos populos christus in ecclesia mediator existit. **I**se enim est lapis angularis qui fecit veram vnum. ad quem pastores a iudea et magi ab oriente venerunt. de hoc aliter dicit in phemio quarte partis sub ti. de accessu sacerdotis ad altare. **R**ursus altaris frons aurifrisio ornatur. iuxta illud exo. xxv. et. xxviii. c. **C**onstrues mihi altare. faciesque illi coronam per girum seu circuitum altam quatuor digitis. **M**ente altare quoque significat cor hominis. in quo sacrificium vere fidei per contritionem offerri debet. et tunc aurifrisius conceptum bone operationis significat quo frontem nostram ornare debemus ut ceteris luceamus. **Q**uandoque altare significat christum. et tunc per aurifrisium congrue ornamentum caritatis designat. **S**icut enim aurum preminet omnibus metallis. sic et caritas ceteris virtutibus. **I**nter apostolus ad corinthios. i. maior horum est caritas. **F**rontem enim nostram sic aurifrisio caritatis debemus ornare. ut pati sumus pro christo animas ponere. **V**exilla etiam super altare erigunt. ut triumphus christi iugiter in ecclesia memorentur. pro quem et nos de inimico triumphare speramus. **C**ortex etiam euangelicus super illud adaptat. eo quod euangelium ab ipso seculo christo sit editum. et ipsi prohibeat testimonium. qui quare exterioris ornamentum dicitur in tercia parte sub ti. de legamentis. **D**einde vasa et utensilia in domo domini a moyse et salomone originem habuerunt. que in veteri testamento plura et diuersa fuerunt. **P**ut in exo. leg. e. diuersa habentia significata. de quibus hic breuitatis causa non agimus. **S**ane oia

que ab ornamentum pertinent. tempore quadragesime remoueri vel contegi debent. quod fit secundum aliquos in dominica de passione. quia extunc diuinitas fuit absconsa et velata in christo. dimisit enim se capi et flagellari ut homo. tanquam non haberet in se virtutem diuinitatis. **I**nter in euangelio huius diei dicitur. **I**esus autem abscondit se et exiit de templo. **T**unc ergo cooperiuntur cruce. id est virtutibus sue diuinitatis. **A**lij hoc faciunt a prima dominica quadragesime. quia extunc ecclesia incipit de eius passione agere. **I**nter eo tempore cruce ab ecclesia non nisi cooperta portari debet. **E**t secundum morem quorundam locorum duo tamen velamina seu cortine tunc retinentur. quorum vnum ponitur per circuitum chori aliud suspenditur inter altare et chorum ne appareant que sunt intra sancta sanctorum. **Q**uod sanctuarium et cruce tunc velantur signat litteram legis. id est eius carnalem obseruanciam. siue quod in veteri testamento ante christi passionem intelligencia sacrarum scripturarum velata operata et obscura erat. et qui tempore illo fuerunt. velantur id est obscuram scienciam ante oculos habuerunt. **S**ignat etiam rumpit illam que fuit ante ianuam paradisi. **E**t quoniam huius carnalis obseruancia et obscuritas et rumpit in christi passione sublata sunt. id est cortine vel velamina huius in pasceue remouentur. **S**ed et quia in veteri testamento fuerunt animalia ruminantia et ungulas sciencia ut boues arantes. id est scripturarum misteria discernentes et spiritualiter intelligentes. **I**nter in quadragesima post velum ingrediuntur sacerdotes pauci. quibus datus est nomen misterium regni dei. **C**irca hoc autem notandum est quod triplex genus veli suspenditur in ecclesia. videlicet quod sacra operit. quod sacrarium a clero diuidit et quod clerum a populo secernit. **P**rimus est nota littere legis. **S**ecundum nota nostre indignitatis. quia indigni sumus. primo impotentes celestia inueniri. **T**ercium est cohercium nostre voluptatis carnalis. **P**rimum videlicet cortine que ab veroque altaris latere extenduntur sacerdote secreto intrante put in quarta parte sub ti. de secreta dicitur significatur est in hoc quod sicut legitur exo. xxxiii. **M**oyse posuit velamen super faciem suam. quia filii israhel claritate vultus eius sustinere non poterant. **E**t sicut dicit apostolus hoc velamen. adhuc hodie est super corda iudeorum. **S**ecundum videlicet cortina que in quadragesima in officio misse ante altare extenditur significatur est in hoc quod velum infra tabernaculum erat suspensum quod diuidebat sancta sanctorum a sanctis ut dicitur in phemio quarte partis per quod arca a populo velabatur. et erat miro opere contextum et pulchra varietate distinctum. quod in passione domini scissum est. et illius exemplo hodie cortine varia pulchritudine texuntur. **D**e primo velo et quales esse debent cortine. habetur. exo. xxvi. et xxxvi. c. **T**ercium inter tunc habuit originem. quia in primitiua ecclesia paribolus. id est paries qui circuit chorum non eleuatur nisi usque ad apodiacionem quod adhuc in quibusdam ecclesiis obseruatur. quod

ideo fiebat ut populus vitens cleruz pfallentz inde bonum fumeret exemplū. Peruntamē hoc tēpe quasi cōiter suspendit siue interponit veluz aut mur⁹ inter clez et populū. ne mutuo se cōspicere possint. quasi ipō facto dicatur. **A**uerte oculus tuos ne vi. va. tē. In pasceue vero omne tollit veluz. qz in passione domini velum templi scissum est. et p eaz reuelata est nobis legis spiritalis intelligēcia que antea latebat vt pmissum est. et ap̄ta est celestis regis ianua. et data est nob fortitudo vt vinei nisi velimus a carnali concupia nequeamus. **P**erūtamē velū qd̄ diuidit sanctuariū a clerō retrahit vel eleuat in vesp̄ra cuiuslibet sabbati. quadragesime quando officium diei dñice inchoat vt clerus possit in sanctuariū inueni. quia dñica recolat resurrectionē. **H**oc etiā iteo fit in sex dieb⁹ dñicis quia nulla fuit eras in qua non fuerit gaudiū eternū. Gaudiū quidem figuratū qd̄ celo velat qd̄ per veluz illud significat. **I**nde est qd̄ diebus dñicis nō ieunam⁹. et hoc ppter gl'iaz dñice resurrectionis. **M**am prima dominica signat gaudiū qd̄ habuerunt primi penes in paradiso an peccata. **S**ecūda dñica figurat gaudiū qd̄ pauci habuerunt in arca noe alijs oib⁹ diluuiō s̄mersis. **T**ercia qd̄ habuerunt filij israel alijs s̄ ioseph fame afflictis. **Q**uarta qd̄ habuerunt sub salomone in pace viuetes. **Q**uinta qd̄ habuerunt redeutes de captiuitate babilonie. **S**exta qd̄ discipuli habuerunt a resurrectione vsqz ad ascensionē. qm̄ cum eis p̄ncipaliter fuit sponfus. **I**n festiuitatib⁹ etiā noue lectionū quadragesime velū ipm̄ eleuat vel retrahit. **S**ed hoc non habet de primaria eccl'ie institutione qz tunc nullū festū celebrauit in quadragesima solemniter. **S**ed si aliq̄ festū occurubat quacūqz die occurreret in sabbato et in dñica de eo cōmemoratio fiebat vt in canone pap̄ martini habet. **E**t i burcardo. l. xiiij. et hoc totū p̄p̄t tempis illius tristitia. postea vsus in conerariuz obtinuit. vt vicz festū noue lectionū in suo die solemniter celebrat et nichilominus ieiunetur. **R**ursum cortine in festiuitatib⁹ extendunt in eccl'is p̄p̄t ornatū vt p̄ visibiles ornatus ad invisibiles moueam⁹ q̄ sūt qñqz varijs colorib⁹ colorate vt p̄missū est vt ex diuersitate colorū ipoz notez qd̄ hō qui est dei tēpluz ornatus esse debet varietate seu diuersitate virtutū. **C**ortina alba signat vice mūdiciā. **R**ubea caritatē. **V**iridis cōtemplacionē. **N**igra carnis mortificaciōez. **L**ilida tribulacionē. **A**bbue sup̄ corinas candidas suspēdunt qñqz p̄m̄ varij coloris. ad norandū qd̄ cor nostz purgatū esse debet a vicijs et in eo debent esse cortine virtutū et varietas bonorum opum. **P**orro in festo natiuitatis dñi quedā eccl'ie nullos suspēdunt p̄anos. quedā viles. et quedā bonos. que nullos suspēdunt nostrum figurant rubeorē. et si em̄ maximū sit nobis gaudiū de nato saluatore. non tñ debemus esse sine rubeore. p̄o qd̄ tñ fuit peccatū qd̄ dei filius seipz ppter nos exinanuit formā serui accipiēs. **E**t

p̄tērea etiā in ipsius obitu non cum leticia sollempnizant⁹. sed acerrimū ieiuniū facimus cū tñ in alioz sanctorū obitu leni sollempnizant⁹. et ali⁹ quantū laucius in cibo et potu nobis indulgeamus put in. vi. pte sub pasceue dicez. **R**ubor quippe nobis est qd̄ dñs mortu⁹ est ppter peccata nostra. sancti vero non ppter peccata nra. sed ppter xp̄z passi sunt. **Q**ui viles suspēdunt figurant qd̄ dñs seruilē induit formā. et qd̄ vilib⁹ p̄nis eo die inuolue⁹ fuit. **Q**ui bonos gaudiū de rege nato habitū attendūt. et quales esse debemus in recepcione tanti hospitis ostendunt. **I**n quibus ecclesijs altare i pasca p̄ciosis ornat palis. et supponunt velamina triū colorū. rubeū subalbū. et nigrū que tria tpa designāt. **P**rima lectione et responsorio finitis remouet velamē nigrū. qd̄ temp⁹ ante legē signat. **S**ecūda lectione et responsorio finitis remouet subalbū. quod t̄pus sub lege designat. **T**ercia finita remouet rubeū qd̄ temp⁹ gracie significat. i quo p xp̄i passionē ad sancta sanctaz. et ad eternā gloriā nobis aditus p̄t. **D**e p̄nis vero et vestimētis altaris i tractatu de altari dictū est. **I**n p̄cipuis festiuitatibus thesauri eccl'ie in publicū edūt ppter tria. **P**rimo ppter consideracionē cautele vt vicz appareat quā cautus fuerit in seruando qui illū seruare tenet. **S**ecūdo ppter sollempnitatis veneraciōez. **T**ercō ppter oblacōis memoriā vicz in memoriā illoz qui prius ea eccl'ie obtulerūt. **Q**d̄ autē eccl'ia itus et nō extra festiue ornatur misterialit̄ inuit qd̄ ois gloria eius abintus est. **L**icet em̄ exterius despicabilis sit in anima tam que sedes dei est radiat. iuxta illud. **N**igra sū s̄ formosa et c. **E**t dñs p̄ p̄phetaz. **E**tem hereditas mea p̄clara est mihi. **P**ropheta etiā considerans hoc ait domino. **D**ilexi decore dom⁹ tue et c. quā specialiter fides spes et caritas exornant. **E**ccl'ia q̄ materialis et etiā spūalis mūdari debet de quo in sexta pte sub el. de pasca et de. v. feria cene dicez. **I**n nōnulls ecclesijs oua strutionum et hui⁹ que admiracionē inducunt. et que raro vidētur consueuerūt suspēdi vt p hoc populus ad eccl'iam trahat et magis afficiatur. **R**ursum asunt quidam qd̄ strutio tanquā auis obliuiosa derelinquit in sabulo oua sua demuz quādā stella visa recordat. et redit ad illa aspectu suo fouens ea. oua ergo in ecclesijs suspēdunt ad notandū qd̄ homo ppter peccatū a deo derelict⁹ si tantem diuino lumine illustratus. recordat⁹ delictozum suozum penituerit. et ad ipsum redierit per aspectum misericordie illius fouetur. per quem etiam modū dicitur in luca. qd̄ respexit dominus petrum postqz negauit xp̄m. **S**uspēduntur etiam vt in illis vnusquisqz contempletur qd̄ homo facile deū obliuiscit. nisi per stellam idest spiritus sancti gracia influentez illustratus ad eum redire per bona opera recordetur. **S**ane in primitiua eccl'ia sacrificiū fiebat i vasis ligneis et vestib⁹ cōmunibus tunc enim erāt lignei calices et aurei sacerdotes. nunc vero ecōtra est

Sed feuerinus papa instituit q̄ in vitreis fieret
 quia vero illa fragilia erant. ideo vrbano papa
 et etiam cōcilium remēn. statuit. q̄ in argenteis
 vel aureis vasis sacrificetur vel p̄pter paup̄ra
 tem in stanneis qui non eruginatur. nō enī in lig
 neis vel ex auricalco. Non ergo debet esse de vi
 tro p̄pter periculū effusionis. non de ligno quia
 cum sit porosum et spongiosū corpus sanguinē
 absorberet. non de ere vel de auricalco quoniam
 ob vini virtutē eruginem vel vomitum prouoca
 ret. Et nota q̄ calicis nomē a veteri et nouo te
 stamēto originem traxit. Vnde iher. Calix au
 reus babilon inebrians omne terram. Et dauib
 Calix in domo domini vini meri plen⁹ mixto. Et
 alibi. Calicem salutaris accipiam et n. d. in. Jeez
 in euangelio. Potestis bibere calicem quē ego
 bibiturus sum. Item accipiens calicem gracias
 egit. Calix aut aureus significat thēzaurus sa
 piencie in xp̄o absconditus. Argenteus mundici
 am culpe. Stannū enī est mediū inter argentū et plum
 bum. et caro xp̄i licet nō fuerit plumbū. i. pecca
 trix. fuit tamē carni similis peccatrici. et licet nō
 fuerit argentum id est passibilis propter suā cul
 pam. fuit tamen passibilis p̄pter nostram. q̄ lan
 guozes nostros ipse tulit et dolozes nostros ip
 se portauit. De calice et patena dicit sub ti. de cō
 secratōnibus et vñctōnibus. Nempe si quis te
 nui religione tentus dicat. q̄ dominus precepit
 moysi vt cuncta vasa tabernaculi in omnes vsus
 et cōsuetudines ex ere faceret. vt legit̄ exo. xxvij
 et. xxxvij. c. quodq̄ hui⁹dī p̄ciosā vasa et ornāmē
 ta poterāt vñdāri et dari paup̄ibus similis est
 iude et mulieri vnguentarie otrarius. hoc enim
 agimus nō q̄ deū min⁹ vilia ornāmēta delectē
 q̄m aurea. sed quia cum omnes qui diligūt teuz
 libenter offerūt. per diuinā latriā. suam vincūt
 auariciam. Preterea hęc diuine pietatis officia
 moralia sunt et future glorie significatiua. Vñ
 etiam in veteri lege ex auro. iacincto. p̄urpura.
 coeco bis tincto et bisso recorta. et alijs p̄ciosis
 super humerale fieri p̄cipit. vt quanta sacerdos
 virtutuz diuersitate clarescere debet demōstre
 tur et altare et p̄piciatorium ac candelabz et alia
 vasa et ornāmēta altaris ex auro fieri et argen
 to. exo. xxv. et. xxx. et. xxxvij. c. Tabernaculum
 quoq̄ ex diuersis p̄ciosis fieri p̄ceptum est. put
 dictuz est sub ti. de ecclesia. Legalis enī pontifex
 alijs diuersis p̄ciosis utebatur ornāmētis. prout
 dicitur in tertia pte sub ti. de lega. indumentis
 de hoc et. az. sub ti. de ecclesie dedicatōne p̄p̄ prin
 cipium dicitur. Porro p̄bitum est in concilio
 aurelianē. ne diuina misteria p̄stentur ad nupel
 arum ornatum ne improboz tactu vel pompa se
 cularis luxurie polluantur. quo nimirū ostenditur
 q̄ ex veste cuiuscunq̄ persone fieri non debet ca
 fula. vel aliquis sacris misterijs deputand⁹ or
 natus. Stephan⁹ q̄ papa statuit ne vestimētis
 ecclesie in alijs vsibus quis fruatur. quodq̄ nisi
 si a sacris hoibus tangatur ne vicio q̄ balēbā

sar regem babilonē peussit sup hoc trāsgrebi⁹
 tes veniat. Clemens eciam papa statuit ne mor
 tui sepeliant vel inuoluant seu operiant vel etiā
 feretru cum palla id est pannis altaris. aut cum
 mappa qua calix inuoluitur seu cum q̄ sacerdos
 manus post consecratōnem tergit. Quāto vero
 palle id est et corpalia. et vela id est ornāmēta al
 taris seu cortine super altare pendentes sordida
 te fuerint. dyaconi cum ministris humilib⁹ illa
 lauare intra sanctuarium et nō exera. Pro vel
 autem lauandis que ad cultum altaris pertinet
 noua peluis habeat. Palle vero id est corpalia
 in alia pelui lauentur. Vela q̄ iamuarum id est cor
 tine que extenduntur in ecclesijs in festis et. xl.
 in alia pelui lauentur. Hinc est qd̄ statutum est
 in concilio p̄terden. q̄ ab corpale lauandum. et
 ad pallas altaris p̄pria habeant vasa foris in
 quib⁹ nichil aliud lauet. S; scdm̄ eundē clemē
 tem si altaris palla. i. vestimenta altaris vel ca
 thedra in qua sedet sacerdos sacris vestib⁹ indu
 tus. vel candelabz. vel velum. i. pānus vel cor
 tina super altare pendens fuerint vetustate co
 sumpta. crementur. et cineres vel in baptisterio
 vel in pariete aut in fossis pauimentoz vñdē nō
 fit trāsitus iactentur. Et nota q̄ ecclesiastica or
 nāmēta benedicuntur. vt dicitur sub ti. de cōse
 crationibus et vñctōnibus.

Que campanis.
 Campane sunt vasa enea in nola ciuitate.
 Campanie primo inuenta. Maiora itaq̄
 vasa campane a campania regione. mi
 noza vero nola a nola ciuitate dicuntur. Pulsa
 tur autem et benedicuntur campana. vt per illius
 tactum et sonitum fideles inuicem inuitentur ad
 premium. et crescat in eis deuotio fidei fruges
 mentes et corpora credentium seruentur. pro cul
 pellantur hostiles exercitus et omnes insidie in
 mici fragor et grandinum p̄cella turbimū impe
 tus tempestatum et fulgurum tempentur. infe
 staq̄ tonitrua et ventoꝝ flamma suspendatur.
 spūs procellaz et aeree potestates prosternan
 tur. et hoc audientes confugiant ad sancte ma
 tris ecclesie gremium ante sancte crucis vexillū
 cui flectitur omne genu. et sicut hic singula in
 benedictōnib⁹ campane hñtur. Sciendū aut est
 q̄ campane quarū sonoritate ouenit popul⁹ ad
 ecclesiam ad audiendum et clerus ad annuncian
 dum mane misericordiam homini et veritatē ei⁹
 per noctem. significāt tubas argēteas quib⁹ in
 veteri lege populus ad sacrificandū accersieba
 tur. de quib⁹ dicitur in vj. pte sub penete. quem
 admodum enī vigiles in castris tubis. sic et ec
 clesiarū ministri campanaz sonitu se excitāt vt
 contra insidiantem dyabolū pernoctēt. Signa
 igitur nostra enea sonoroza sunt tubis veteris
 legis. quia tunc notus erat deus in iudea tantuz
 nunc vero in omni terra. Sunt etiam duribilio
 ra significant etiam p̄dicatōnez noui testamētis
 fore amplius duraturā tubis et sacrificijs vetis
 legis. q̄ vsq̄ ad mūdi finem. Siquidem cāpanē